

Dansk, 3.-5. klasse
Omfang: 1-2 lektioner

Billedtekster og overskrifter

Disse tre korte øvelser lærer eleverne, hvordan en god billedtekst kan gøre et billede mere spændende og informativt. Og hvordan man laver en god overskrift.

De to slags tekster er meget vigtigere, end mange tænker. Det gælder i bøger, aviser og på nettet. Og på SoMe er de jo afgørende.

Hvis I laver Børnenes Egen U-landskalender, skal eleverne netop vælge fotos og skrive billedtekster til. Det gør disse øvelser her dem dygtigere til.

Du får også baggrundsviden og eksempler, du kan bruge som introduktion og klassesamtale. Øvelserne kan laves i grupper eller hver for sig.

Inspiration til læringsmål

- Eleven kan bevidst vælge samspil mellem tekst og billede i henhold til formål.
- Eleven kan udforske samspillet mellem tekst og billede.

Inspiration til tegn på læring

- Eleven sætter ord på forskellige billedteksters virkemidler.

Kompetencer og målpar

Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
Dansk efter 4. klasse		
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Sammenhæng 1: Eleven kan samtale om teksters budskaber / Eleven har viden om teksters påvirkende situation
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Fremstilling 2: Eleven kan udarbejde multimodale tekster / Eleven har viden om beskrivende og beretende fremstillingsformer
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 2: Eleven kan deltage i samtaler om teksters kvalitet / Eleven har viden om kvalitetskriterier
Dansk efter 6. klasse		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Forberedelse 1: Eleven kan orientere sig i tekstens dele / Eleven har viden om rubrikker, billeder, diagrammer og grafik
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sprogforståelse 1: Eleven kan anvende overskrifter og fremhævede ord til at skabe forståelse af tekster / Eleven har viden om ord og udtryk, der forklarer nyt stof

Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 1: Eleven kan vurdere teksters perspektiv på et emne / Eleven har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 2: Eleven kan vurdere teksters anvendelighed / Eleven har viden om kriterier for teksters anvendelighed

Klassesamtale om billedtekster

Præsenter klassen for, hvad billedtekster er. I elevbogen er der fx billedtekster til alle de fotos, der skal fortælle om årets land. Fortæl om gode og mindre gode billedtekster, og hvorfor de er vigtige.

På de følgende sider får du en række eksempler, du kan bruge i klassen – vis dem på storskærm, eller del dem ud og diskuter, hvilke billedtekster der fungerer godt og hvorfor. Du kan også vise sider fra elevbogen med billedtekster, du synes, fungerer godt – eller bede eleverne selv gå på jagt i bogen og udvælge et billede med billedtekst, som de selv synes er særlig sjovt eller interessant.

Desuden får du her i opgaven tre små øvelser, eleverne kan arbejde med – alene eller i grupper.

Det særlige ved billedtekster er, at de skal spille sammen med et helt andet medie end ord, nemlig en illustration. Og så er billedtekster meget vigtige for læseren.

Derfor er det godt at vide noget om, hvordan billeder og tekst fungerer sammen.

De tre vigtigste pointer om billedtekster

- En billedtekst kan gøre en verden til forskel for, hvordan man opfatter billedet – og hvad man lærer.
- En god billedtekst (og et billede, som passer godt til den) er en god chance for at fortælle læseren noget vigtigt. Næsten alle læser nemlig allerførst billedteksterne og overskrifterne, når de åbner en ny side i en bog, i en avis eller på nettet. Ofte er det også det eneste, de læser, inden de bladrer videre. Derfor skal man bruge billedteksten til at fortælle læseren det, man synes er allervigtigst. Og derfor gør dygtige redaktører sig umage med netop billedtekster.
- Man skal altid give læseren lidt mere, hjælpe lidt til. Den gode huskeregel er at spørge sig selv: Hvorfor skal min læser se dette billede, hvad skal hun lære af det, hvad vil jeg gerne fortælle hende med det?

To sikre veje til en god billedtekst

1. Billedtekster kan forklare direkte, hvad man kan se på præcis dette billede. Fx om lige disse personer eller lige denne bil på lige dette sted.
2. Billedtekster kan i stedet bruges som en lille faktatekst, der fortæller læseren noget mere generelt om et fænomen – og hvor billedet så bare viser et eksempel.

Man kan også sagtens blande de to måder.

To sikre veje til en dårlig billedtekst

1. Skriver man blot "en ko" ved et billede af en ko, så giver billedteksten intet ekstra til billedet. Så kan den godt undværes. Men så er billedet også tom pynt – og læseren bliver ikke klogere af at se på det.
2. Skriver man blot, hvad man selv synes – eller skriver man om noget helt andet end billedet viser – så fortæller billedteksten heller ikke noget om billedet. Og så er den helt uinteressant for læseren.

Det er lige så vigtigt på de sociale medier og i reklamer

Billedteksten kan altså fuldkommen styre, hvordan vi ser billedet, og hvad vi får ud af det. Så på en

måde er billedteksterne og overskrifterne det vigtigste.

Det gælder i høj grad også på nettet. Og på de sociale medier er billedteksten afgørende: Meget af indholdet på Facebook, Instagram, Snapchat og andre platforme fungerer jo udelukkende ved hjælp af et billede med en overskrift og en kort billedtekst.

Plakater og reklamer fungerer omtrent på samme måde: De har næsten altid form af et billede plus en kort tekst. Og i artikler og bøger er det som nævnt ofte billedteksterne, der bliver læst først.

Opgaven: To klassesamtaler og to øvelser

- Et elevark med eksempler på billedtekster. Brug det til klassesamtale – eller til gruppearbejde.
- Et elevark med en øvelse i at skrive billedtekster.
- Et elevark med eksempler på overskrifter. Brug det til klassesamtale – eller til gruppearbejde.
- Et elevark med en øvelse i at skrive overskrifter.

Klassesamtale: Hvilke billedtekster virker godt?

Hvilke billedtekster fungerer bedst? Hvordan ændrer teksten billedet?

1. Lange horn.
2. I Rwanda er køer meget vigtige. Denne ko kaldes en inyambo-ko. Den er kendt for sine meget lange horn.

1. Mange børn i Rwanda finder selv på lege med ting, som de kan finde udenfor. Drengen her leger ved at trille et cykeldæk med en pind. Det er ret svært.
2. En dreng løber med et dæk. Vejen er brun, og jeg tror, den er lavet af grus. Græsset er grønt, og der er høje buske bagved.

1. Der er en masse vand i søen, og drengen har en blå trøje på.
2. Drengen henter vand i en sø. Hans familie skal bruge vandet til at lave mad. Mange familier i Rwanda har ikke en vandhane tæt på deres hus. Så skal de gå langt efter vand.

1. Flyvende hunde er store flagermus. De hænger med hovedet nedad om dagen og sover. Om natten flyver de ud for at spise frugt og blomster.
2. To flyvende hunde i et træ.

1. Det her er tilapia-fisk, som er fanget i en af Rwandas søer. Fiskene bliver ofte grillet og spist med løg og chili.
2. Tallerkenen er stor og firkantet. Der ligger fem fisk på den, som er klar til at spise. Fisk er sundt, men jeg kan kun lide det, hvis benene er taget væk først.

1. Nogle drenge har klædt sig ud. De har orange tøj på. Bagved står der nogle andre, som har hvidt tøj på.
2. Drengene her danser en gammel dans fra Rwanda. Dansen hedder intore. Det er en krigerdans med trommer og flot tøj.

Øvelse: Skriv selv billedtekster

Gør billedet spændende ved at fortælle noget, du har lært om Rwanda. Noget, man kan se på billedet.

Klassesamtale: Overskrifter

Overskriften fortæller, hvad teksten handler om, og den skal give folk lyst til at læse teksten. Nogle gange lover overskriften mere, end teksten kan holde. Andre gange er overskriften utydelig eller kedelig.

Her har vi samlet nogle eksempler på overskrifter, som kunne være overskriften til en lille faktatekst eller billedtekst. Hvilke af disse overskrifter ville give dig lyst til at læse en tekst, der står nedenunder? Og hvilke fortæller for lidt?

Bananmos

Her står noget om dyr

Sig hej til verdens største gorilla

Mysteriet om de 1.000 bakkers land

I dette land er plastik helt forbudt

En side om landet nede i Afrika

På kanotur i en kulsort nat

Mange farver

Øvelse: Overskrifter

Skriv selv overskrifter til korte faktatekster.

Prøv, om du kan beskrive, hvad teksten handler om i så få ord som muligt. Eller skriv det vigtigste eller mest overraskende af det, teksten handler om.

Eksempel:

Den plettede dræber i træerne

Der lever leoparder lever i Rwanda, men de er svære at få øje på. De gemmer sig ofte i træer eller tætte buske om dagen. De går mest på jagt om natten.

Skriv nu selv overskrifter til teksterne:

De fleste familier ejer en cykel. De bruger den til at komme frem og tilbage til markedet med deres varer. Ofte kører de med et kæmpe læs.

I Rwanda er der to regntider hvert år. Det er perfekt til at dyrke avocadoer. De skal nemlig have meget vand. Og det er en god måde at tjene penge på for landmændene.

Eleverne får gratis mad hver dag i skolen. Det bliver lavet i enorme gryder. Her laver de ugali. Det er en grød af majsmeal. De laver også bønner og en god sovs til.

I Rwanda skal eleverne have uniform på i skolen. Det har de fattige familier ikke råd til. Så får børnene lov til at have deres eget tøj på i stedet.

På det lille marked nede ved søen bliver nogle af fiskene tørret. Andre bliver stegt i olie. Man kan også købe æg, bønner og mange andre ting. Uden for sidder kvinderne og sælger friske frugter.

På den store vulkan-sø sejler fiskerne ud om natten. De binder deres fiskenet fast på lange stænger. Så sætter de lanterner på bådene. Det stærke lys lokker nemlig fiskene hen til bådene – og så bliver de fanget i nettene.